

‘Je prettig voelen in de openbare ruimte’

Waarom hebben we openbare verlichting? Voor de sociale en verkeersveiligheid, natuurlijk. De commissie Licht en Omgeving van het platform OVLNL denkt daar echter heel anders over...

• door Rien Kort

De eerste lantaarnpalen verschenen in de achttiende eeuw in het straatbeeld. Hun voornaamste taak lag in het versterken van de waarneming tijdens de nachtelijke uren. In de jaren zestig van de vorige eeuw verschoof het accent naar de verkeersveiligheid door de opkomst van het motorische verkeer, met als gevolg dat de ontwerpers van openbare verlichting zich sindsdien vooral concentreren op het onderhouds- en beheeraspect. Niet meer van deze tijd, vindt Filip van der Heijden van Licht en Omgeving. “De oer-kerntaak van verlichting zijn we helemaal uit het oog verloren. Een mens moet goed kunnen functioneren en zich prettig voelen in de openbare ruimte. Verlichting is meer dan een hulpmiddel om veilig van A naar B te komen.”

Andere functie

“Waarom stellen we de installaties en niet de mens centraal bij de invulling van die openbare ruimte in stedelijke omgevingen?” vraagt Van der Heijden zich af. Verlichting kan bijdragen aan het stimuleren van de sociale cohesie. “Het is een uitgekiend hulpinstrument bij het behoud van contacten tussen de mensen op straat. De huidige OVL geeft mensen weinig reden om lang op een plek te blijven.” Maatschappelijke trends, zoals de leegloop van grote steden en de toenemende leegstand in de winkelgebieden, nopen tot een andere functie van onze huidige generatie lichtbronnen”, meent hij. Het kan bijdragen aan een betere benutting van de openbare ruimte. “Een bekrachtiging van de sfeerbeleving en aantrekkelijkheid is te realiseren met de juiste verlichting. Het brengt mensen sneller op de been

richting het stadshart, en een economische impuls in de vorm van meer winkelbezoek is een mogelijk neveneffect.”

Denktank

Om gemeenten bij te staan in hun zoektocht naar een nieuwe binnenstedelijke verlichtingsstrategie heeft Licht en Omgeving een denktank met 21 experts met uiteenlopende achtergronden om zich heen verzameld. De groep vertegenwoordigt als geheel alle disciplines die in hun geheel of zijdelings zijn betrokken bij het thema licht, denk aan monteurs, ingenieurs, landschapsarchitecten, verkeersspecialisten, toeristische instellingen en psychologen. “Met deze integrale en multidisciplinaire benadering komen we tot zienswijzen die door gemeenten kunnen worden overgenomen.” Het blijft niet bij ideeën, deze moeten worden omgezet in praktijkcases, aldus Van der Heijden. Met een passend recept wil de groep komen tot een goed lichtbeeld voor elke stedelijke omgeving. “Zonder meesterkoks kom je niet tot een mooi eindresultaat.”

Lichtbehoefte centraal

De ontwikkelde methodieken moeten niet beperkt blijven tot een theoretisch kader. Volgens Van der Heijden is het toetsen in de praktijk een vanzelfsprekende tweede stap. “Binnen de werkgroep zijn we op zoek gegaan naar gemeenten die hun gebied als kennisproject ter beschikking willen stellen. Den Haag heeft zich als eerste gemeente bereid gevonden.” Sander Klijnstra kan zich helemaal vinden in de doelstelling van Van der Heijden: “In Den Haag ontwikkelen we momenteel een visie waarbij niet de

techniek, maar de lichtbehoefte centraal komt te staan.” Klijnstra geeft aan dat er naast het ontwikkelen van een visie nog geen concrete projecten in de steigers staan. “We onderzoeken wat de lichtbehoefte is op de desbetreffende locaties en bepalen dan welke technologie noodzakelijk is om dat te realiseren.”

Vraaggestuurd

De markt mag volgens hem ook een bredere, faciliterende rol vervullen in dat proces. “Ik wens meer flexibiliteit en mogelijkheden van de aanbieders. Als gemeente willen we niet afhankelijk zijn van slechts één leverancier. Op vormgeving, inhoud en koppelingen van producten wil ik invloed kunnen hebben. Een uitwisselbaar aanbod maakt een vraaggestuurde invulling mogelijk. Denk aan Philips ledmodules die ook terecht kunnen in een Schröder armatuur, bijvoorbeeld. Dat ik de markt dus het door mij gewenste lichtbeeld voorleg, inclusief beperkingen. Los het vervolgens maar op.”

Twee extremen

Licht en Omgeving wil een speciaal platform oprichten voor lichtontwerpers binnen OVLNL. Siegrid Siderius van lichtdesignbureau Arup is daar ontzettend blij mee.

“Traditioneel zijn lichtval, lichthoeveelheid, reflectie,

‘Het gewenste lichtbeeld voorleggen aan de markt, inclusief beperkingen. Los het vervolgens maar op’

zicht en verblinding de belangrijkste elementen met betrekking tot openbare verlichting.

Tegelijkertijd

zien we een creatievere toepassing van verlichting in de openbare ruimte oprukken. Denk aan kunstig aangelichte beelden, sculpturen, kleuren en projecties. Beide benaderingen zijn uitersten qua gebruik. Als lichtontwerper zitten we tussen die twee extremen in. Naast veiligheid en functionaliteit nemen we ook de sfeerbeleving en de interactie

tussen aanwezigen in achtting.” De lichtontwerper kijkt kortom naar het totaalplaatje, aldus Siderius. “Ik zie ons vak als een specialisme, maar het is mijn algemene indruk dat binnen de wereld van de openbare verlichting dit niet als zodanig wordt beschouwd.”

Poespas

“Begrijpelijk, want budgettair liggen de accenten ook op hele andere zaken. Het beschikbare geld gaat op aan onderhoud en vervanging. Aan de andere kant gaan de trends qua lichttechniek met sprongen vooruit, constateert ze. “Tegen de tijd dat er een nieuw beleidsplan ligt, is dat alweer hopeloos achterhaald. Een strategie die 20 jaar lang mee moet, is daarom niet meer van deze tijd. Niet als je duurzaam of energiezuinig bezig wilt zijn.” Siderius kan er begrip voor opbrengen dat gemeenten geen zin of tijd hebben om zich te verdiepen in het ontwerpaspect.

“Sommige gemeenten willen gewoon de lampen vervangen zonder al te veel poespas. Ze moeten zich ook bezighouden met zaken als bestrating, riolering en wegen; verlichting is voor hen slechts één aspect. Maar wie niet oppast, mist de boot naar duurzame en energiebesparende openbare verlichting, die ook nog eens de stad mooi doen uitkomen. Er zijn tig mogelijkheden, de wereld kan er zoveel mooier uitzien.” Via een platform bij OVLNL hopen Siderius en haar collega’s dat besef scherper voor het voetlicht te krijgen. “Graag geven we een aanzet om hier verstandiger mee om te gaan.”

www.igov.nl